

سبک های

فرزندپرووری

جامعه الزهرا (س) آبان ۱۳۹۷

امام صادق (علیه السلام):

كُلُّ مَوْلُودٍ يُوَلَّدُ عَلَى الْفِطْرَةِ حَتَّىٰ يَكُونَ أَبَوَاهُ

يَهُودَانِهِ وَ يُنصِّرَانِهِ وَ يُمَجِّسَانِهِ

ہر فرزندى بر اساس سرشت باک در دنیا مى آید
و این پدر و مادر او هستند کہ او را یہودى یا مسیحى یا مجوسى بار مى
آورند۔

(اصول کافی، جلد ۲، ص ۱۳)

مقدمه

۱. چند نفر از شما گواهینامه دارید؟
۲. چند نفر از افرادی که گواهینامه دارید ماشین شخصی دارید؟ (غالباً صاحبان گواهینامه که ماشین ندارند، زیادند.)
۳. چند نفر از شما دارای فرزند هستید؟
۴. چند نفر از شما آموزش فرزندپروری دیده اید؟

۵. آیا تربیت فرزند مهم تر است یا رانندگی؟
۶. آموزش رانندگی دشوارتر است یا آموزش فرزندپروری؟

در جواب این سوال، همه می گویند: فرزندپروری . چرا؟
چون کودک بسیار پیچیده تر از یک ماشین است.

اما متأسفانه در عمل، مردم رانندگی را دشوارتر و مهم تر از فرزندپروری میدانند!!!
چون قبل از ماشین دار شدن، گواهینامه آن را می گیرند ولی قبل از بچه دار شدن، آموزش فرزندپروری نمی بینند!

سوال:

✓ آیا تا کنون احساس کرده اید که اقتدار خود را گم کرده اید؟ یا فراموش شده است؟

✓ آیا تا حالا شده بیشتر از صد مرتبه به فرزندتان تذکر بدهید و او عین خیالش نباشد؟

✓ تا حالا شده احساس کنید به عنوان یک پدر یا مادر اصلاً دیده نمی‌شوید؟

✓ تا حالا شده خودتان را در تربیت فرزندتان، شکست خورده احساس کنید؟
هدف:

امروز بنا داریم اقتدار شما را به عنوان یک والد به شما برگردانیم.

تعریف سبک تربیتی

تعریف: نگرش های والدین و شیوه هایی که والدین با فرزندان خود رفتار می کنند.

سبک فرزند پروری از دو جزء تشکیل شده است:

پاسخ دهی والدینی

میزان حساس بودن ، ارضای نیازها (گرمی و حمایت کنندگی)

توقع والدینی

انتظارات از فرزندان ، پایبندی به قوانین (میزان کنترل کنندگی)

**انتخاب با شماست که کودکی شاد، غمگین و افسرده یا پر خاشگر داشته باشید؛
با سبک های فرزندپروری رفتار کودک خود را انتخاب نمایید.**

به اندازه آب بدهیم!!

اگر به گلها کم آب بدهیم! خشک و پلاسپیده می شوند.
اگر زیاد آب بدهیم! پژمرده می شوند.

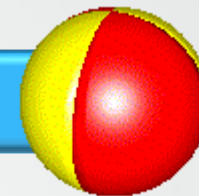
اگر اصلاً آب ندهیم، می میرند.

کودکان نیز مانند گلها هستند،

برای داشتن کودکانی شاد به اندازه محبت کنیم.

انواع سبکهای فرزندپروری

- ۱- سخت گیر (استبدادی)
- ۲- سهل گیر (آزاد گذار)
- ۳- اغماض کننده (بی توجه)
- ۴- مقتدر (قاطع)

روش های والدین سخت گیر

- پاسخدهی آنها به نیاز کودکان، در حداقل میزان خود قرار دارد.
- قوانین خانه بر اساس خواسته های والدین تنظیم می شود.
- فرزندان را با شدت عمل (تنبیه، سرزنش، توبیخ، امر و نهی، و ...) وادار به اطاعت و احترام می کنند.
- برای فرزندان محدودیت و کنترل شدید وضع می کنند.
- والدین با فرزندان تبادل کلامی ناچیزی دارند.
- این والدین، در زندگی فرزندان خود خیلی دخالت می کنند و میل به کنترل گری آنها دارند.
- معتقدند که فرزندان باید بدون هیچ توجیهی، مطیع صرف باشند.
- در این روش کودکان دائم باید بگویند: «چشم»
- این خانواده ها فرزندان اطاعت پذیر دارند که روی ترس بله چشم گو هستند.
- حریمی آغشته از «ترس و احترام»، فاصله ی والدین و فرزندان را در بر می گیرد.
- این سبک فرزند پروری، مخصوص خانواده هایی است که اقتدار را همراه با نوعی ترس به فرزندان خود منتقل می کنند.

پیامدهای روش سخت گیرانه

- * این کودکان، اغلب از نظر اجتماعی به طور ناشایست رفتار می کنند.
- * به هنگام مقایسه اجتماعی مضطرب می شوند.
- * در آغاز فعالیت شکست میخورند و مهارتهای اجتماعی ضعیفی دارند.
- * کودکانی گوشه گیر، ترسان و فاقد حس استقلال هستند.
- * کودکانی تحریک پذیر، کم جرأت، دمدمی یا متخاصم و عصبانی و بیش از اندازه پرخاشگر هستند.
- * این کودکان نسبت به عوامل تنیدگی زاء، آسیب پذیر هستند.
- * و از اعتماد به نفس پایینی برخوردارند.

۲- روش والدین سهل گیر

* در این روش والدین به سبب محبت و دلگرمی بی حد و حصر به کودک جایگاه خود را از دست داده‌اند.

* این والدین در زندگی، اجازه‌ی هر کاری را به فرزندشان می‌دهند و ممنوعیت و محدودیت اندکی قائل می‌شوند.

* والدین در مقابل خواسته‌های فرزندانشان «نه» نمی‌گویند. این بدان علت که سستی اراده و اعتماد به نفس پایین دارند. این خانواده‌ها از لجبازی، اصرار زیاد و غرغر کردن بچه‌هایشان می‌ترسند.
* بیش از حد پاسخگو هستند و اغلب اجازه می‌دهند که فرزندانشان هر کاری می‌خواهند انجام دهند.

* معتقدند که حمایت و تامین نیازهای کودک و نداشتن محدودیت، باعث می‌شود تا کودک خلاق و با اعتماد شود.

* و بر این عقیده اند که به کودکان نباید در کودکی چیزی آموخت.

پیامدهای سهل‌گیری

- * نتیجه این شیوه فرزندپروری، کودکانی با عدم توانایی در کنترل رفتار است، چرا که والدین این کودکان به رشد همه‌جانبه کودک توجهی ندارند.
- * آزادی بیان و خودمختاری افراد در این شیوه، اصل است و والدین تنها به استدلال و توجیه بسنده می‌کنند.
- * فقدان انضباط در منزل با پرخاشگری اجتماعی همبستگی دارد و این نیز به نوبه خود با طرد از سوی هم‌ترازان همراه می‌شود.
- * حاصل تربیت این نوع خانواده‌ها، افرادی ناسازگار هستند که قابلیت اجتماعی خیلی کمی دارند.
- * احترام به دیگران را نیاموخته‌اند.
- * بسیار خودرأی و یک‌دنده، لجباز هستند.

۳- روش های والدین بی توجه

- * این والدین غیر پاسخگو و بی توقع هستند.
- * آنها خود را با زندگی فرزندان شان درگیر نمی کنند. و به دنبال خوش گذارنی خودشان هستند.
- * به فرزندان شان به چشم یک مزاحم نگاه می کنند.
- * طردکننده، غافل و نادیده انگار هستند.
- * وقتی که فرزندان این نوع والدین، یک نوجوان یا حتی کوچکتر باشند، اگر از آنها پرسید: الان که ساعت ۱۰ شب است، آیا می دانید فرزندان کجاست؟ جواب نمی دهم می دهند.
- * این والدین نسبت به فرزندان شان بی تفاوت هستند و روش آنها پرهیز از پذیرش مسئولیت و صدور مجوز انجام هر کاری به فرزندان شان است.

پیامدهای بی توجهی

* کودکان والدین بی توجه، احساس می کنند که سایر جنبه های زندگی والدینشان مهمتر از خود آنهاست.

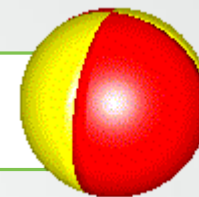
* آنها از نظر اجتماعی، رفتار شایسته ای ندارند.

* کنترل ضعیفی روی خود دارند و نمی توانند مستقل باشند و انگیزه پیشرفت ندارند.

* فرزندان آنها معمولا خویشتن داری کمی دارند، و اهل کنار نیامدن با مسئله ای استقلال هستند.

* اغلب طغیانگر، قانون شکن، بی انگیزه، لوس، پرخاشگر، تکانشگر و از لحاظ اجتماعی نالایق هستند.

۴- روش های والدین مقتدر

کودکان را به استقلال تشویق می کنند، اما برای آنها محدودیت هایی هم قائل می شوند و عملکرد آنها را کنترل می کنند.

- * هم در محور پاسخگویی و هم در محور توقع نمرات بالایی دارند.
- * بین میزان پاسخدهی و میزان کنترل و توقع آنها تعادل وجود دارد.
- * کودکان را مورد پایش قرار داده و استانداردهای روشنی برای آنها تعیین می کنند.
- * قاطعیت دارند، ولی خواسته خود را تحمیل نمی کنند و محدودکننده نیستند.
- * تبادل کلامی فراوانی با فرزندان خود دارند و آنها را حمایت می کنند.
- * از روش های انضباطی حمایت کننده و غیر تنبیهی استفاده می کنند.
- * از فرزند خود انتظار دارند : قاطع، دارای حس مسئولیت پذیری اجتماعی، خود نظم جو و مشارکت کننده باشد.

پیامدهای روش مقتدرانه

* کودکانی که والدینشان از شیوه مقتدرانه استفاده می کنند، اغلب رفتار اجتماعی شایسته ای دارند.

* آنها دوست دارند که متکی به خود باشند و می توانند لذات و خواسته های خود را به تعویق بیندازند.

* با همسالان خود کنار می آیند و حرمتِ خود، بالایی دارند.

* شیوه فرزند پروری مقتدرانه، قاطعانه بوده ولی منطقی، گرم، پرورش دهنده و توأم با محبت است و بیش از سایر روش ها به اجتماعی شدن کودک، کمک می کند.

۴ سبک فرزندپروری :

نتیجه رفتاری	توقعات	پاسخ دهی	نام سبک	
انسان هایی حقیر، پر خاشگر، مضطرب، اختلال شخصیت و سواسی، اعتماد به نفس پایین، تسلیم پذیر، بیش فعال، دارای مشکلات جسمانی، تحصیلی، عاطفی و ...	بالا +	پایین -	مستبدانه (دیکتاتوری)	۱
افرادی ضعیف، بدون اعتماد به نفس، منفعل، تکانشی، دارای اراده پایین، معتاد، اهل معضلات اجتماعی، بیکار، تسلیم پذیر و ...	پایین -	بالا +	آزاد گذار (سهل گیر)	۲
افرادی سردرگم، یاغی، عدم پایبندی به همه چیز، شخصیت ضد اجتماعی و ...	پایین -	پایین -	غفلت گرایانه (بی توجه)	۳
افرادی متعادل، دارای اعتماد به نفس، واکنش های هیجانی مثبت، موفق، اهل تلاش و پشتکار، دارای قدرت اظهار نظر در جمع، متکی به خود، دارای استقلال، و ...	بالا +	بالا +	مقتدرانه (متعادل)	۴

سوال: نظر اسلام درباره سبک های فرزند پروری چیست؟

- اگر مخالف بود قطعاً روایات تربیتی وجود نداشت.
- و همه روایت ها و سیره های تربیتی نشان دهنده اهمیت و ضرورت تعلیم و تربیت فرزندان است.
- همچنین درباره تربیت کودک، روایات بسیاری وجود دارد. مثل:

□ امام سجاد (ع) می فرمایند: **أَعِنِّي عَلَى تَرْبِيَتِهِمْ وَ تَأْدِيبِهِمْ، وَ بَرِّهِمْ؛**
خدایا مرا در تربیت و تأدیب فرزندانم یاری بفرما. (صحیفه سجادیه دعای ۲۵ بند ۵)

□ در رساله حقوق امام سجاد هم می فرماید:

□ **وَ أَمَّا حَقُّ وَ لَدَيْكَ فَأَنْ تَعْلَمَ أَنَّ مِنْكَ حَقَّ** فرزندت اینست که بدانی او از توست.

□ **وَ مُضَافٌ إِلَيْكَ فِي عَاجِلِ الدُّنْيَا بِخَيْرِهِ وَ شَرِّهِ ؛** و در دنیا با هر خیر و شری که دارد او منسوب به توست.

□ **وَ أَنَّكَ مَسْئُولٌ عَمَّا وُلِّيْتَهُ مِنْ حُسْنِ الْأَدَبِ وَ الدَّلَالَةِ عَلَى رَبِّهِ عَزَّ وَ جَلَّ؛**

و تو مسوول هستی در یاری او به سوی خدا و یاری اش در اطاعت از پروردگار. (من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۶۲۲)

□ امام علی (ع) در نهج البلاغه نامه ۳۱ در وصیت به امام حسن مجتبی می فرماید:
فَبَادَرْتُكَ بِالْأَدَبِ قَبْلَ أَنْ يَقْسُوَ قَلْبُكَ وَ يَشْتَغِلَ لُبُّكَ

□ و در قرآن کریم سوره تحریم، آیه ۶۶ می فرماید: **قُوا أَنْفُسَكُمْ وَ أَهْلِيكُمْ نَارًا .**

در اسلام سبک فرزندپروری آزادگذار و مستبدانه قطعاً ممنوع است بر اساس روایت:

□ لَا تَرَى الْجَاهِلَ إِلَّا مُفْرَطاً أَوْ مُفْرِطاً
(نهج البلاغه حکمت ۷۰ ص ۴۷۹)

ممنوعیت روش مستبدانه:

لَا تَسْتَبِدَّ بِرَأْيِكَ فَمَنْ اسْتَبَدَّ بِرَأْيِهِ هَلَكَ
(عیون الحکم ص ۵۲۸)

ممنوعیت روش آزادگذار:

مَنْ لَمْ يَتَعَلَّمْ فِي الصِّغَرِ لَمْ يَتَقَدَّمْ فِي الْكِبَرِ.
(غررالحکم ، ص ۴۶۳ حدیث ۸۴۲۴)

توصیه به روش مقتدرانه:

- دَعِ ابْنَكَ يَلْعَبُ سَبْعَ سِنِينَ وَ يُوَدِّبُ سَبْعَ سِنِينَ. (کافی ج ۶، ص ۴۵)
- أَكْرِمُوا أَوْلَادَكُمْ وَ أَحْسِنُوا أَدَبَهُمْ يُغْفَرَ لَكُمْ (مکارم الاخلاق ص ۲۲۲)
- لَوْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَ بَرَسُولِهِ لَرَحِمْتُمُ الصِّبْيَانَ (مناقب ال ابی طالب ج ۴، ص ۷۲)
پیامبر فرمودند: اگر به خدا و پیامبرش ایمان می آوردید حتماً با کودکان، مهربان می شدید.
- إِذَا أَصْبَحَ مَسَحَ عَلَى رُءُوسِ وُلْدِهِ وَ وُلْدِ وُلْدِهِ (عده الداعی، ص ۸۹)
روش پیامبر در خانواده این بود که همه روزه صبح ها دست محبت بر سر فرزندان خود می کشیدند.
- پیامبر فرمودند خدا رحمت کند کسی را که در نیکی و نیکوکاری به فرزند خویش کمک کند. راوی پرسید: چگونه فرزند خود را یاری نمایند؟ حضرت در جواب چهار دستور دادند:
 - ۱) يَقْبَلُ مَيْسُورَةً: آنچه را که کودک در قدرت و قوه داشته و انجام داده از او قبول کنند.
 - ۲) وَ يَتَجَاوَزُ عَنِ مَعْسُورَةٍ: آنچه انجام آن برای کودک سنگین و طاقت فرسا است از او نخواهد.
 - ۳) وَ لَا يَرْهَقُهُ: او را به گناه و طغیان وادار نکند.
 - ۴) وَ لَا يَخْرُقُ بِهِ: به او دروغ نگوید. و مرتکب اعمال احمقانه نشود. (کافی، ج ۶، ص ۵۰).

روش های اهل بیت (ع) در برخورد با کودکان:

- احترام،
- خوش رویی،
- محبت،
- مهربانی،
- دست بر سر کشیدن،
- بوسیدن،
- درآغوش کشیدن،
- بازی با کودکان،
- آزادی برای بازی
- عدم تبعیض،
- عدم مقایسه،
- ادای وعده،
- عدم ایجاد حسادت،
- عدم تنبیه،
- میوه نوبرانه دادن،
- هدیه دادن،
- شاد کردن کودکان،
- تأدیب،
- نگاه مودت آمیز به کودکان،
- (تربیت دینی، تربیت جنسی، تربیت اخلاقی، و ...)

نکته پایانی:

**اگر مدیریت از طرف والدین نباشد:
کودکان آنگونه که میخواهند والدین را مدیریت خواهند کرد.**